

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗВІДХОДНОГО АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

© 2018 **АНДРЕЙЧЕНКО А. В.**

УДК 338.43:504

Андрейченко А. В.

Інноваційно-інвестиційне забезпечення безвідходного агропромислового виробництва: проблеми та перспективи

Статтю присвячено особливостям інноваційно-інвестиційного забезпечення вітчизняного безвідходного виробництва в агропромисловому комплексі (АПК) в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій. Встановлено, що розвиток інноваційно-інвестиційного забезпечення безвідходного агропромислового виробництва є вирішальним фактором для досягнення мети функціонування конкурентоспроможного, ресурсозберігаючого й екологічно безпечного виробництва в АПК. Визначено основні проблеми інноваційно-інвестиційного забезпечення безвідходного агропромислового виробництва. Окреслено основні напрямки державної інноваційної політики щодо впровадження безвідходного агропромислового виробництва в Україні. Доведено, що підвищення інноваційно-інвестиційного забезпечення безвідходного виробництва в АПК сприятиме технічному, технологічному, організаційно-економічному оновленню агропромислового виробництва, і як наслідок – виробництву конкурентоспроможної продукції для вітчизняного та світового ринків, забезпечення продовольчої безпеки країни.

Ключові слова: АПК, безвідходне агропромислове виробництво, інновації, інвестиції, інноваційно-інвестиційне забезпечення, конкурентоспроможність.

Бібл.: 12.

Андрейченко Андрій Вадимович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та управління, Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова (вул. Дворянська, 2, Одеса, 65082, Україна)

E-mail: avandreichenko@gmail.com

УДК 338.43:504

UDC 338.43:504

Андрейченко А. В. Инновационно-инвестиционное обеспечение безотходного агропромышленного производства: проблемы и перспективы

Andreichenko A. V. Innovative Investment Support for Zero Waste Agriculture: Problems and Prospects

Статья посвящена особенностям инновационно-инвестиционного обеспечения отечественного безотходного производства в агропромышленном комплексе (АПК) в условиях современных социально-экономических трансформаций. Установлено, что развитие инновационно-инвестиционного обеспечения безотходного агропромышленного производства является решающим фактором для достижения цели функционирования конкурентоспособного, ресурсосберегающего и экологически безопасного производства в АПК. Определены основные проблемы инновационно-инвестиционного обеспечения безотходного агропромышленного производства. Определены основные направления государственной инновационной политики по внедрению безотходного агропромышленного производства в Украине. Доказано, что повышение инновационно-инвестиционного обеспечения безотходного производства в АПК будет способствовать техническому, технологическому, организационно-экономическому обновлению агропромышленного производства, и как следствие – производству конкурентоспособной продукции для отечественного и мирового рынков, обеспечению продовольственной безопасности страны.

The article is dedicated to the peculiarities of innovative investment support for domestic zero waste agriculture under conditions of modern social and economic transformations. It is established that the development of innovative investment support for zero waste agriculture is a decisive factor in achieving the goal of competitive, resource saving and environmentally safe production in agribusiness. The main problems of innovative investment support for zero waste agriculture are determined. The main directions of the state innovation policy on the introduction of zero waste agriculture in Ukraine are determined. It is proved that an increase of innovative investment support for zero waste agriculture will contribute to a technical, technological, organizational, and economic renewal of agribusiness, and as a result – the manufacturing of competitive products for the domestic and world markets and ensuring of the country's food security.

Keywords: agribusiness, zero waste agriculture, innovations, investments, innovative investment support, competitiveness.

Bibl.: 12.

Andreichenko Andrii V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Management, Odesa I. I. Mechnikov National University (2 Dvorianska Str., Odesa, 65082, Ukraine)

E-mail: avandreichenko@gmail.com

Ключевые слова: АПК, безотходное агропромышленное производство, инновации, инвестиции, инновационно-инвестиционное обеспечение, конкурентоспособность.

Библ.: 12.

Андрейченко Андрей Вадимович – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономики и управления, Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова (ул. Дворянская, 2, Одесса, 65082, Украина)

E-mail: avandreichenko@gmail.com

Вступ. Об'єктивний характер підвищення рівня інтенсивності ведення агропромислового виробництва значно посилює проблему виваженого ресурсокористування у галузях АПК, що є одним із матеріалоемних і багатовідхідних секторів економіки.

Проблема відходів в Україні вирізняється особливою масштабністю і значущістю як внаслідок домінування в національній економіці ресурсоемних багатовідхідних технологій, так і через відсутність протягом тривалого часу адекватного реагування на її виклики. Значні масштаби ресурсокористування та енергетично-сировинна спеціалізація національної економіки разом із застарілою технологічною базою визначали і надалі визначають високі показники утворення та нагромадження відходів [1]. Успішність використання відходів знаходиться у прямій залежності від рівня розвитку продуктивних сил, організації виробництва та характеру суспільних відносин у галузях національної економіки. Незважаючи на певні позитивні зрушення в процесі переробки відходів як вторинної сировини, протягом останнього десятиріччя зазначена проблема не втратила пріоритетності [2, с. 25].

Через відсутність виробничих потужностей з переробки відходів, нераціональної структури використання вторинних ресурсів недовикористовується велика частина маси сільськогосподарської сировини. Фактично відходи та побічні продукти переробки сільськогосподарської сировини є величезним і недостатньо використовуваним резервом ресурсозбереження. В результаті цього: *по-перше*, знижується ефективність функціонування АПК за рахунок нераціонального використання вихідної сировини, її біомаси, на отримання якої вже було витрачено велику кількість суспільної праці; *по-друге*, відходи виробництва, потрапляючи в природне середовище, забруднюють його, що в кінцевому підсумку знижує ефективність всього суспільного виробництва; *по-третє*, невикористовувані відходи означають скорочення не тільки сучасної, але і майбутньої ресурсозабезпеченості суспільства, необхідність додаткових витрат суспільної праці на розвиток сировинної бази переробної промисловості [3, с. 13]. Для раціонального поєднання ефективності сільськогосподарської діяльності, екологічної безпеки та соціальної орієнтації великого значення набуває прискорений розвиток безвідходного виробництва в агропромисловому комплексі.

Для ефективного впровадження у практику господарювання безвідходного агропромислового виробництва, спрямованого на забезпечення максимального й комплексного використання сировини та енергії в циклі сировинні ресурси – виробництво – споживання – вторинні сировинні ресурси, перетворення усіх екологічно небезпечних речовин на безпечний продукт або вихідну сировину та зведення до мінімуму негативного впливу відходів на навколишнє середовище, необхідне належне інноваційно-інвестиційне забезпечення.

Переорієнтація економічної системи на інноваційну діяльність вимагає залучення в необхідних обсягах як зовнішніх, так і внутрішніх інвестицій, різних за типами та формами. При цьому необхідно зазначити, що інноваційні й інвестиційні процеси в агропромисловому секторі економіки необхідно розглядати комплексно, на основі логічно відібраних й економічно обґрунтованих показників діяль-

ності, за обов'язкового врахування синергетичного ефекту [4, с. 56]. Відсутність можливості постійно отримувати необхідні фінансові вливання в постійно діючу економіку призводить до того, що інноваційна діяльність стає ефемерним наміром. Отже, тут має місце діалектична залежність: фінансовою основою інновацій є інвестиції, і, своєю чергою, наявність останніх стає реальним базисом для інноваційного оновлення АПК [5, с. 64]. Органічне поєднання інноваційної та інвестиційної діяльності, вкладання дедалі зростаючих коштів у сучасні інноваційні технології і виробництво інноваційних продуктів слід розглядати як найважливішу передумову ефективного функціонування вітчизняних агропромислових підприємств у відкритому конкурентному середовищі [6].

Актуальність дослідження інноваційно-інвестиційного забезпечення безвідходного виробництва у сфері АПК обумовлюється тим, що розвиток інноваційно-інвестиційного забезпечення вітчизняного безвідходного агропромислового виробництва є вирішальним фактором для досягнення мети функціонування конкурентоспроможного, ресурсозберігаючого й екологічно безпечного виробництва в АПК, побудови інноваційної економіки України.

Питання інноваційно-інвестиційного забезпечення агропромислового виробництва порушували у своїх працях багато провідних учених, зокрема, Я. Білоусько, В. Готра, О. Дадій, О. Доброзорова, В. Іванишин, В. Ільчук, П. Саблук, В. Трегобчук, М. Однорог, Т. Шпомер та ін. Водночас авторитетні дослідження вчених не достатньо висвітлюють специфіку інноваційно-інвестиційного забезпечення безвідходного агропромислового виробництва в Україні.

Мета дослідження полягає у розкритті особливостей інноваційно-інвестиційного забезпечення вітчизняного безвідходного виробництва в АПК в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій.

Відповідно до мети були поставлені такі завдання дослідження:

- визначити основні види інновацій в безвідходному агропромисловому виробництві;
- встановити основні проблеми інноваційно-інвестиційного забезпечення безвідходного агропромислового виробництва;
- окреслити основні напрямки державної інноваційної політики щодо впровадження безвідходного агропромислового виробництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. АПК України характеризується нині як надто високою ресурсомісткістю та природозалежністю, так і збитковістю виробництва через низьку продуктивність праці та техніко-технологічну відсталість. Виробничий потенціал сільськогосподарських підприємств, який визначає рівень розвитку АПК у сучасних умовах, великою мірою залежить не тільки від насичення технікою, а й від наукомісткості цієї техніки, використання «ноу-хау» при її конструюванні та експлуатації, а також від її енерго-економічних показників. Створення таких видів техніки і технологій, які б відповідали кращим зарубіжним зразкам, освоєння альтернативних джерел енергії, перехід до прогресивних систем ведення землеробства й тваринництва та нових способів перероблення аграрної сировини і зберігання продуктів харчування – це пріоритетні напря-

ми інноваційно-інвестиційного розвитку АПК та основні чинники забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного агропромислового виробництва [7, с. 97–98].

Перед Україною відкриваються широкі перспективи у зв'язку зі світовою продовольчою кризою, зростанням попиту на біопальне, відсутністю можливості розширювати посівні площі й нарощувати продуктивність сільського господарства основних аграрних країн [5, с. 70]. Актуальність інноваційної моделі розвитку АПК України зумовлюється як зростанням попиту на сільськогосподарську продукцію – основу продовольчої безпеки, розвитком ринку біопалива, так і стрімким впливом науки та нових технологій, що відбувся протягом останніх 20–30 років. Нові технології докорінно і швидко спонукали до піднесення рівня розвитку провідних вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Тому зволікання із упровадженням інновацій у виробництво є неприпустимим, оскільки зумовлює гальмування його розвитку та економічну деградацію [8, с. 170].

Визначимо основні види інновацій в безвідходному агропромисловому виробництві: технічних, технологічних, економіко-соціо-екологічних, організаційно-управлінських.

Технічні. Удосконалення наявних і створення нових типів машин, впровадження нової техніки, що дозволяє автоматизувати процеси і використовувати нові джерела енергії.

Зважаючи на значний ступінь зносу основних засобів, аграрні підприємства змушені здійснювати значні витрати на їхнє утримання та ремонт, що негативно впливає на рівень прибутку та гальмує можливість фінансування інноваційно-інвестиційних проектів [9, с. 112].

Використання продуктивнішої техніки й обладнання дасть можливість скоротити витрати виробництва, тобто з'являється можливість зниження цін продажу при збільшуваному прибутку.

Технологічні. Створення нових технологій виробництва, зберігання, переробки та транспортування відходів та продукції АПК. Такі інновації дозволяють створювати нові технології проведення сільськогосподарських робіт, застосування нових методів утримання худоби, технології зберігання та переробки сільськогосподарської сировини та відходів, що забезпечує підвищення й збереження біологічно цінних якостей продукції, ресурсозбереження та негативного впливу на навколишнє середовище.

Сьогодні зростання економік розвинених країн забезпечується в основному за рахунок високотехнологічної складової, що дозволяє генерувати значні доходи при мінімальному впливі на навколишнє середовище. У країн, що розвиваються, такі можливості обмежені, внаслідок чого вони змушені використовувати переважно застарілі технології, що характеризуються високими показниками ресурсоемності та техногенного навантаження. До кризових явищ (при збереженні тенденції посилення ресурсних та екологічних обмежень), в першу чергу, схильні країни, де переважають III і IV технологічні уклади. Сьогодні до таких країн належить і Україна, в промисловості якої, як і раніше, панують технології третього (30–35 %) і четвертого (60–65 %) укладів. Тому технологічний розрив між Україною та розвиненими країнами, які всіляко намагаються посилити

свій вплив на світовому ринку, безумовно, збільшується [10, с. 10].

Економіко-соціо-екологічні. Розробка та застосування нововведень, які б забезпечували замкнуті цикли агропромислового виробництва з рециркуляцією сировинних матеріалів; найменшою мірою здійснювали би негативний вплив на навколишнє природне середовище; забезпечували отримання екологічно чистої агропромислової продукції; забезпечували соціальну ефективність безвідходного агропромислового виробництва, адже людина, якість та безпека її життя визначають пріоритети інноваційно-інвестиційного розвитку.

Організаційно-управлінські. Інституційні нововведення, що виражаються у формуванні нових організаційних структур – агрохолдингів, агрофірм, технопарків, бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій, центрів підготовки кадрів для інноваційної діяльності тощо. Крім технологічної інфраструктури, в сучасній практичній діяльності здійснюється підтримка розвитку венчурних фондів, коучинг-центрів, центрів колективного користування й інших видів інноваційної інфраструктури.

У руслі нашого дослідження важливо визначити основні напрями інноваційного забезпечення безвідходного виробництва в АПК. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 2011 р. [11] встановлює, що пріоритетні напрями інноваційної діяльності України спрямовані на забезпечення економічної безпеки держави, створення високотехнологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень.

До стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності на 2011–2021 роки, серед іншого, відносяться впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії; технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу; широке застосування технологій більш чистого виробництва й охорони навколишнього природного середовища.

Як справедливо зазначає В. В. Готра, головною метою державної інноваційної політики є створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції, що відповідають європейським стандартам [4, с. 64].

Основні напрями державної інноваційної політики щодо впровадження безвідходного агропромислового виробництва повинні полягати в:

- оптимізації державної системи управління й планування щодо розвитку інновацій у сфері безвідходного агропромислового виробництва;
- оптимізації державного фінансування інновацій у сфері безвідходного агропромислового виробництва;
- стимулюванні комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують ви-

конання інноваційних проектів у сфері безвідходного агропромислового виробництва;

- встановленні пільгового оподаткування, сприятливої митної політики у сфері безвідходного агропромислового виробництва;
- формуванні і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм розвитку безвідходного агропромислового виробництва;
- захисті прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності у сфері безвідходного агропромислового виробництва;
- залученні малого та середнього бізнесу в інноваційну сферу безвідходного виробництва в АПК;
- стимулюванні інноваційної активності приватного сектора у сфері безвідходного агропромислового виробництва;
- стимулюванні залучення національного приватного капіталу у розвиток інновацій у сфері безвідходного агропромислового виробництва;
- стимулюванні залучення іноземних капіталів у розвиток інновацій у сфері безвідходного агропромислового виробництва;
- розвитку фундаментальних досліджень та наукової діяльності щодо інновацій у сфері безвідходного агропромислового виробництва;
- стимулюванні інтеграції науки і освіти щодо розвитку інновацій у сфері безвідходного агропромислового виробництва;
- підготовці висококваліфікованих кадрів для сфери інноваційної діяльності в АПК з новим мисленням;
- інтеграції в міжнародні інноваційні мережі у сфері безвідходного агропромислового виробництва;
- формуванні ринку інновацій у сфері безвідходного агропромислового виробництва, їх просуванні на вітчизняному та іноземних ринках.

В економічній літературі окреслюють декілька причин необхідності державної підтримки інновацій, що є справедливим і до сфери безвідходного агропромислового виробництва:

- окремі підприємства чи окремі особи не в змозі привласнювати прибуток, що виникає від їх інновацій в суспільстві. Але цього сумарного прибутку не було б у разі нездійснення цим підприємством цієї інновації;
- ризик, що існує при інноваційному запровадженні нової технологічної системи, часто не під силу малим підприємствам, бо є висока вірогідність банкрутства;
- неможливо організувати відповідний науково-технічний інформаційний простір для потреб на рівні лише окремого підприємства;
- недосконалість ринку капіталів для звичайного отримання позики під інноваційний технологічний проект;
- можливість уникнути розпорошення ресурсів суспільства при нерациональному дублюванні робіт із наукових досліджень, розробок і впровадження;

- забезпечення потреби національної безпеки. Особливо це стосується військової техніки, де інноваційні технології вирішують стратегічні переваги країни;
- зовнішні стосунки країни та її окремих підприємств. Інколи буває важливо підтримати свої інноваційні технологічні ініціативи всупереч ринкової ситуації, яка складається на певний момент, заради майбутнього зростання [12, с. 55].

Аналіз результатів інноваційної діяльності у сфері безвідходного агропромислового виробництва України показав, що проблемами в інноваційно-інвестиційному забезпеченні безвідходного агропромислового виробництва є:

- недостатній сучасний рівень безвідходних агротехнологій, що не забезпечує одержання екологічно безпечних та економічно ефективних результатів агропромислової діяльності;
- відсутність вітчизняних та іноземних інвестицій у безвідходне агропромислове виробництво;
- несприятливі інвестиційні умови для розвитку безвідходного агропромислового виробництва;
- низький рівень взаємодії бізнес-середовища та науково-дослідної діяльності щодо безвідходного агропромислового виробництва;
- скорочення кількості та зниження якості науково-дослідних розробок безвідходних технологій в АПК;
- недостатнє фінансування виробництв, пов'язаних із інноваціями у сфері безвідходного агропромислового виробництва;
- відсутність інформаційного поля щодо інноваційних проектів у сфері безвідходного агропромислового виробництва;
- відсутність власних коштів суб'єктів безвідходного агропромислового виробництва;
- низький рівень забезпечення новітньою технікою та обладнанням безвідходного агропромислового виробництва;
- висока енерговитратність і залежність агропромислового виробництва від імпортних паливно-енергетичних ресурсів;
- корумпованість і бюрократія;
- відсутність чітких організаційного, правового, фінансового механізмів застосування інноваційних безвідходних технологій в АПК.

Для подолання відзначених проблем і реалізації інноваційної політики у сфері безвідходного агропромислового виробництва в Україні необхідно застосувати низку організаційних, економічних, законодавчих, науково-технічних, соціально-психологічних заходів.

Серед організаційних заходів слід виділити розвиток інфраструктури з різними інноваційними формуваннями; інтеграцію наукових організацій з підприємствами сфери АПК; створення регіональних і міжрегіональних інноваційно-технологічних центрів; сприяння взаємодії центру і регіонів у процесі розробки та реалізації інноваційної політики у сфері безвідходного агропромислового виробництва; розвиток інформаційно-консультаційних служб АПК; спрощення організаційних процедур інвестування інновацій у сфері безвідходного виробництва в АПК.

До економічних заходів належать створення сприятливих економічних умов для реалізації інноваційних програм і проектів щодо впровадження безвідходного агропромислового виробництва; державне фінансування інноваційної діяльності у сфері безвідходного агропромислового виробництва; стимулювання вітчизняних і закордонних інвесторів, що вкладають кошти у безвідходне агропромислове виробництво з метою отримання постійних інвестицій; спрощення залучення інвестиційних коштів за рахунок інформованості інвестора про інноваційні розробки у сфері безвідходного виробництва в АПК.

У законодавчій сфері слід розробити та прийняти закони, інші нормативні акти, зокрема довгострокову стратегію інноваційного розвитку безвідходного виробництва в АПК, задля закріплення напрямів і заходів інноваційного забезпечення безвідходного агропромислового виробництва, створення у країні сприятливого інвестиційного й інноваційного клімату.

Науково-технічні заходи полягають у пошуку та оцінюванні доцільності застосування вітчизняних і зарубіжних безвідходних технологій в АПК; підвищенні ефективності використання потужностей підприємств для впровадження безвідходного агропромислового виробництва тощо.

Окрему увагу слід звернути на соціально-психологічні заходи, зокрема на забезпечення усвідомленості всіма суб'єктами господарювання в АПК ролі інновацій у розвитку безвідходного агропромислового виробництва; стимулювання працівників наукових і науково-дослідних установ (наукові установи НААН, міністерств і відомств агропромислового сектора; науково-дослідні частини ВНЗ, проектно-технологічні інститути міністерств і відомств) до розробки інновацій у сфері безвідходного агропромислового виробництва; стимулювання державних і приватних суб'єктів господарювання до впровадження безвідходного агропромислового виробництва; стимулювання до впровадження у практику господарювання АПК безвідходних технологій шляхом підвищення зайнятості населення, створення нових робочих місць, задоволення потреб населення у високоякісній продукції, підвищенні рівня життя.

Висновок. Для ефективного розвитку безвідходного агропромислового виробництва однією з необхідних умов є підвищення інноваційно-інвестиційного забезпечення, що сприятиме технічному та технологічному, організаційно-економічному оновленню агропромислового виробництва, а отже, виробництву якісної та конкурентоспроможної продукції для вітчизняного та світового ринків, забезпечення продовольчої безпеки країни. Тому безвідходне агропромислове виробництво конкурентоспроможної продукції та інноваційно-інвестиційну діяльність слід розглядати як органічно взаємопов'язані складові єдиного процесу.

Для підвищення інвестиційної привабливості та посилення фінансування економічно вигідного безвідходного агропромислового виробництва, спрямованого на комплексну безвідходну переробку сировини й виробництво екологічно безпечної продукції, слід посилювати інноваційну активність у сфері АПК, формувати ефективну інноваційно-інвестиційну політику та здійснювати її правове та ресурсне забезпечення.

Інноваційний шлях розвитку безвідходного агропромислового виробництва в Україні вимагає підвищення відповідальності держави за вибір і реалізацію стратегії інноваційно-інвестиційного забезпечення безвідходного виробництва в АПК; матеріально-технічне переозброєння існуючого агропромислового виробництва; ефективність інтеграційних процесів у вітчизняних і міжнародних мережах у сфері безвідходного агропромислового виробництва; підвищення інноваційної активності суб'єктів господарювання усіх рівнів, учених і працівників науково-дослідних установ; концентрацію спільних зусиль держави, бізнесу та науки у створенні та освоєнні принципово нових, конкурентоспроможних технологій і продуктів безвідходного агропромислового виробництва.

Подальші розвідки проблематики інноваційно-інвестиційного забезпечення безвідходного виробництва в АПК можуть бути спрямовані на вивчення відповідного нормативно-правового забезпечення досліджуваної сфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.10.2017 № 820-р // Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=250431699>
2. Тимчак В. С. Ефективність інновацій комплексного використання відходів харчової промисловості : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03. Житомир, 2017. 227 с.
3. Склянкин Ю. В., Сличинский С. Л. Безотходная переработка сельскохозяйственного сырья: эколого-экономический аспект. Киев : Урожай, 1988. 168 с.
4. Готра В. В. Формування державних пріоритетів інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку АПК України в умовах євроінтеграції : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Київ, 2015. 395 с.
5. Дацій О. І. Фінансове забезпечення інновацій в агропромисловому комплексі України. *Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку*. 2011. № 1. С. 65–76.
6. Доброзорова О. В. Формування умов забезпечення міжнародної конкурентоспроможності підприємств АПК України. URL: http://www.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_97/11.pdf
7. Трегубчук В. М. Актуальні проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку національного агропромислового комплексу. *Наука та інновації*. 2006. Т. 2. № 5. С. 94–104.
8. Яценко О. В. Особливості управління потенціалом конкурентоспроможності та сталого розвитку сільських регіонів України. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2012. Вип. 31 (1). С. 168–176.
9. Ільчук В., Шпомер Т. Інноваційно-інвестиційна діяльність АПК: сучасний стан і проблеми розвитку. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2017. Vol. 3. No. 1. P. 108–118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2017_3_1_11
10. Шунтова С. Г. Організаційно-економічний механізм управління твердими відходами виробництва та споживання продовольчої продукції : дис. ... канд. екон. наук : 08.08.01. Одеса, 2006. 208 с.
11. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI // База даних

«Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>

12. Системи технологій : навч. посіб. / за ред. П. С. Березівського. Київ: Центр навч. літ., 2006. 288 с.

REFERENCES

Datsii, O. I. "Finansove zabezpechennia innovatsii v ahropromyslovomu kompleksi Ukrainy" [Financial support of innovations in the agro-industrial complex of Ukraine]. *Problemy investytsiino-innovatsiinoho rozvytku*, no. 1 (2011): 65-76.

Dobrozorova, O. V. "Formuvannia umov zabezpechennia mizhnarodnoi konkurentospromozhnosti pidpriemstv APK Ukrainy" [Formation of conditions for international competitiveness of enterprises of agroindustrial complex of Ukraine]. http://www.khn-tusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_97/11.pdf

Hotra, V. V. "Formuvannia derzhavnykh priorytetiv investytsiinoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku APK Ukrainy v umovakh ievrointehratsii" [Formation of state priorities of investment support of innovative development of agroindustrial complex of Ukraine in conditions of eurointegration]: *dys. ... d-ra ekon. nauk* : 08.00.03, 2015.

Ilchuk, V., and Shpomer, T. "Innovatsiino-investytsiina diialnist APK: suchasnyi stan i problemy rozvytku" [Innovative-investment activity of the agroindustrial complex: current state and development problems]. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2017. http://nbuv.gov.ua/UJRN/areis_2017_3_1_11

[Legal Act of Ukraine] (2011). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>

[Legal Act of Ukraine] (2017). <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=250431699>

Shuntova, S. H. "Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm upravlinnia tverdymy vidkhodamy vyrobnytstva ta spozhyvannia prodovolchoi produktsii" [Organizational and economic mechanism of management of solid waste production and consumption of food products]: *dys. ... kand. ekon. nauk* : 08.08.01, 2006.

Sklyankin, Yu. V., and Stichinskiy, S. L. *Bezotkhodnaya pererabotka selskokhozyaystvennogo syrya: ekologo-ekonomicheskyy aspekt* [Wasteless processing of agricultural raw materials: the ecological and economic aspect]. Kyiv: Urozhay, 1988.

Systemy tekhnolohii [Systems of technology]. Kyiv: Tsentr navch. lit., 2006.

Trehobchuk, V. M. "Aktualni problemy innovatsiino-investytsiinoho rozvytku natsionalnoho ahropromyslovoho kompleksu" [Actual problems of innovation and investment development of the national agro-industrial complex]. *Nauka ta innovatsii* vol. 2, no. 5 (2006): 94-104.

Tymchak, V. S. "Efektyvnist innovatsii kompleksnoho vykorystannia vidkhodiv kharchovoi promyslovosti" [Efficiency of innovations in the integrated use of food industry waste]: *dys. ... kand. ekon. nauk* : 08.00.03, 2017.

Yatsenko, O. V. "Osoblyvosti upravlinnia potentsialom konkurentospromozhnosti ta staloho rozvytku silskykh rehioniv Ukrainy" [Peculiarities of Management of Competitiveness Potential and Sustainable Development of Rural Regions of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya : Ekonomichni nauky*, no. 31 (1) (2012): 168-176.